

ADEVĂRUL VIEȚII ȘI ADEVĂRUL ARTISTIC...

• „CALEA LAPTELUI” de Mircea Ștefan Cioroiu
la Teatrul Național din Craiova

Din cele mai bune exemple câte s-ar putea da, rezultă la o analiză sumară că una dintre revendicările solvabile ale genului a fost satisfăcută în măsura în care autorii înșiși au găsit în subiect și expresia artistică generalizatoare a temei. Conflictul se desfășoară astfel pe armătura unei autentice realități, eroii pot căpăta, pe această cale, proporții de tipuri, adică de personaje care sintetizează mentalitatea, modul de acțiune și de exprimare tipice unei întregi categorii. Date simple, dar esențiale, care investesc adevărul vieții transpus în imagine, cu adevăr artistic.

O nouă comedie românească ne face să ne gândim, încă o dată, la această realitate literară: *Calea laptelui* de Mircea Ștefan Cioroiu.

Ceea ce te izbește de la prima dezvăluire a problemei e francheta adevărului vieții în numele căruia s-a ivit această comedie. Mircea Ștefan Cioroiu pune deschis problema adaptabilității și integrării tineretului intelectual în procesul dur, evolutiv, al producției. Sintem în plină dezbateră etică. După cum vom vedea, rămânem și pînă la urmă tot în plină dezbateră etică, pentru că domeniul de investigație al dramaturgului nu atinge în nici un fel caracteristica istorică și ideologică a unui fenomen. Dintr-o dată, sfera de generalitate se restrînge, capacitatea de tipizare e revocată. Pe ce cale se poate ajunge atunci la datele subliniate de noi? Fără îndoială, pe calea adîncirii aspectului relevant, coresponden-

țele de generalitate cu alte aspecte reieșind astfel dintr-o zonă de contradicție interioară care poate răsfrînge caracteristica istorică și ideologică a unei mentalități, a unei acțiuni, a unei atitudini. Să vedem deci pînă unde ajungem pe această cale cu cele ce se întîmplă și se spun în piesă.

Dan Magherescu, eroul comediei lui Mircea Ștefan Cioroiu, absolvind facultatea de chimie cu diploma de inginer, este numit directorul unei fabrici de lapte într-un colț de țară, „unde va către steaua lui Miazăzi” (să precizăm noi: în Oltenia). Fabrica de lapte e însă, deocamdată, o pășune, sarcina de a o construi și da în folosință revenindu-i tînărului inginer, care oftează nostalgic după concretețea și perspectivele unui laborator de cercetare științifică. Inginerul numit aici director nici nu vrea să audă de însărcinarea sa, nici nu vrea să se gîndească la perspectivele locului și-i întîmpină pe toți cu aver-tismentul că va pleca, optînd pentru o muncă spre care se simte atras. „Director; cînd roștiți titlul ăsta, parcă mi se frică scăfirlia cu glaspapir” — spune el. Cu această dispoziție sufletească, întretine o conversație cu secretarul de partid Iancu Săraru, care are darul de a-l pune nițel pe gînduri și de a-l determina să-și mai amine hotărîrea. Cu ce l-a convins, mai bine zis, cu ce l-a pus pe gînduri Iancu Săraru? Scena respectivă vrea să demonstreze aici că Iancu Săraru l-a pus pe gînduri cu exemplul său personal; el în-suși are o pasiune — e inginer minier —

și totuși, de mai multă vreme, nu-și exercită profesiunea, ci se ocupă de problemele mai dificile ale oamenilor. Dacă autorul ar fi izbutit această demonstrație, argumentul exemplului personal ar fi fost destul de puternic ca să-l determine pe director să se apuce de treabă, fără cirtire, cel puțin o perioadă. Dar directorul își schimbă hotărârile de la o scenă la alta, cirtește, apoi se arată entuziast, se mai lamentează puțin, revine ș.a.m.d. Asta e o dovadă că autorul nu a izbutit în demonstrația sa și personajul nu capătă o funcție dramatică. Într-adevăr, destinul posibil real al lui Dan Magherescu nu devine și posibil artistic, pentru că-i lipsește concretul dramatic, situația care să sintetizeze alura generală a unor situații asemănătoare, justificarea de fapt. Dan Magherescu se împotriveste „în general” prezenței sale la capătul pământului, se îndoiește „în general” de posibilitățile sale de a construi și conduce fabrica de lapte. De fapt, se înțelege bine și destul de repede cu toată lumea care merită, se apucă de treabă și o duce la bun sfârșit cu aceeași nonșalanță cu care refuza s-o facă, e întreprid, autoritar, de nădejde ș.a.m.d. Dar toate astea aparțin datelor sale apriorice, conforme adevărului vieții. Unde sînt datele particulare ale acestui caz, din care să reieșă că Dan Magherescu, și nu altcineva, a fost în stare să anime și să pună pe picioare o fabrică acolo unde, mai întîi, i-a venit să fugă? Care a fost clipa în care a dat (și cum a dat) prima dispoziție de director și cînd s-a apucat precis de treabă? Cine îl stînjenește, cine i se opune, ce situații și ce acțiuni derivă din toate astea ș.a.m.d.? Pe cit se scot mai mult în evidență niște

relații posibile în spiritul adevărului vieții, pe atît se încilcesc și se pierd aici acele relații pe care le presupune logica adevărului artistic.

Teatrul nu are o funcție spontan-illustrativă; altfel, ar fi suficiente o duzină de instantanee fotografice cu o bandă de magnetofon. Autorul nu ajunge să prelucreze artistic materialul de viață și rămîne la nivelul instantaneelor fotografice. Oamenii nu devin personaje, dialogul nu devine literatură, faptele și relațiile nu se convertesc în acțiunea dramatică. Astfel că, între premisă și concluzie — hotărîrea inginerului de a rămîne — e un drum nestrăbătut, pe care așteaptă încă adevărul de viață. La *Calea laptelui* ne-am ales, așadar, doar cu enunțarea problemei.

Comedia nu abordează o suprafață extinsă social și istoric a temei; nu dă prin subiect o expresie generalizatoare a acestora. Sîntem în fața unei încercări nereușite pe care o integrăm șirului de producții trecătoare ale genului.

Calea laptelui s-a jucat la Teatrul Național din Craiova, dintr-o generozitate justificată numai pe plan tematic. E de ajuns? Regia — Petre Sava Băleanu — a realizat sinceritatea omenească a atitudinii eroului principal, bine interpretat, în limitele amintite, de Valeriu Dogaru. Pe interpret l-a ajutat foarte mult și partenera, Elena Gurgulescu, care i-a adus mereu alături o eroină sensibilă și dirză ca Anca Barbu. Umorul însă a fost strident, vulgarizat, ori de cîte ori se manifesta undeva, în special la grupul lichelelor ridiculizate (Tache, Sache, Matache).

C. Paraschivescu

CALITATEA SUBIECTULUI ȘI INDECIZIILE REGIEI

• „AL 7-LEA, TRĂDĂTORUL” de Maria Földes
la Teatrul Maghiar de stat din Satu Mare

Cu această a doua apariție pe scenă, Maria Földes se aventurează într-o exigență și dificilă arie a problematicei contemporane, *Al șaptelea, trădătorul* este o lucrare din familia de preocupări care, în ultimele decenii, a dat teatrului mondial „capete de serie” de importanța *Vieții lui Galilei* și a *Fizicienilor*, sau realizări de

dezvăluiri, ca senzaționala dezvăluire a documentelor de tipul *Cazului Oppenheimer*. Reluînd tema savantului contemporan, prins ca un ucenic vrăjitor în stihia forțelor pe care le-a dezlățuit și refăcînd analiza raporturilor dintre omul de știință de astăzi și contextul politic-social al isteriei războinice, autoarea repetă —